

SIPRI YEARBOOK 2006

**ARMAMENTS,
DISARMAMENT AND
INTERNATIONAL SECURITY**

Samenvatting in het Nederlands

Het Internationaal Instituut voor Vredesonderzoek van Stockholm (Stockholm International Peace research Institute, SIPRI) is een onafhankelijk internationaal instituut voor onderzoek naar problemen van vrede en conflict en meer bepaald naar wapenbeheersing en ontwapening. Het werd in 1966 opgericht om 150 jaar onafgebroken vrede in Zweden te vieren. In 2006 viert het zijn 40ste verjaardag.

Het Instituut wordt hoofdzakelijk gefinancierd met een door de Zweedse overheid voorgestelde en door het Zweedse Parlement goedgekeurde subsidie. Het personeel en de Raad van Bestuur zijn uit een internationaal publiek samengesteld. Het Instituut heeft ook een internationale Adviescommissie met een adviserende functie.

SIPRI streeft met zijn onderzoek de volgende doelstellingen na:

- de transparantie van veiligheid en wapenbeheersing bevorderen;
- een bijdrage leveren aan de preventie en oplossing van conflicten;
 - informatie verspreiden naar een breder publiek.

SIPRI publiceert zijn onderzoeksresultaten in boeken en op internet via www.sipri.org

vlaams vredesinstituut

Het Vlaams Vredesinstituut werd in 2004 door het Vlaams Parlement opgericht als onafhankelijk instituut voor vredesonderzoek en geweldpreventie. Het Vredesinstituut voert wetenschappelijk onderzoek uit, documenteert relevante informatiebronnen, informeert en adviseert het Vlaams Parlement, de Vlaamse regering en het brede publiek inzake vredesvraagstukken.

In de Raad van Bestuur is het brede maatschappelijk middenveld van Vlaanderen vertegenwoordigd en een internationaal samengestelde Wetenschappelijke Raad begeleidt de onderzoeksactiviteiten van het Wetenschappelijk Secretariaat van het instituut. Het Vredesinstituut ontvangt een werkingstoelage van het Vlaams Parlement.

Uit het Engels vertaald door Anne Vaeck voor het
Vlaams Vredesinstituut, 1000 Brussel.

Dit boekje geeft informatie over de aard van de analyses,
feiten en gegevens die u kan terugvinden in het
888 pagina's tellende

SIPRI Yearbook 2006

*Armaments,
Disarmament
and International Security*

Het SIPRI Yearbook verschijnt al sinds 1969. SIPRI-onderzoekers en onafhankelijke experts bundelen in het jaarboek objectieve gegevens en uitgebreide analyses over de voornaamste aspecten van wapenbeheersing, vrede en veiligheid. De uitgave van 2006 staat in het teken van de 40ste verjaardag van SIPRI met retrospectieve hoofdstukken naast actuele verslagen en originele analyses.

Meer informatie over het Yearbook vindt u op

<http://yearbook2006.sipri.org/>

Het Yearbook is verkrijgbaar bij de betere boekhandel, via Oxford University Press of online via bovenstaande URL.

Deze samenvatting is op internet beschikbaar in het Nederlands, Engels, Frans, Duits, Spaans en Zweeds op

http://www.sipri.org/contents/publications/pocket/pocket_yb.html

Voor meer informatie over andere onlangs verschenen publicaties van SIPRI kan u surfen naar

<http://www.sipri.org/contents/webmaster/publications/>

Inhoud

Euro-Atlantische veiligheid en instellingen	2
Grootste gewapende conflicten	3
Vredesopbouw:	
Afrika in het centrum van de internationale belangstelling	5
Islam, conflicten en terrorisme	7
Regionale veiligheidssamenwerking in het begin van de 21ste eeuw	8
Nationaal beheer van atoomwapens: mogelijkheden en beperkingen	9
Transparante levenscyclus van wapens	10
Gegevens over de militaire uitgaven:	
een overzicht van de voorbije 40 jaar	11
Militaire uitgaven	12
Wapenproductie	13
Internationale wapenleveringen	15
Ontwikkelingen in de Russische wapenindustrie	17
De veiligheidsdimensie van collectieve Europese inspanningen in de ruimte	18
Beheersing van kernwapens en non-proliferatie	19
Multilaterale controle van de splijtstofkringloop	21
Beschouwingen over continuïteit en verandering in wapenbeheersing	22
Ontwikkelingen in chemische en biologische oorlogvoering en wapenbeheersing	23
Veiligere biotechnologie:	
noodzaak van een wereldomvattende strategie	24
Beheersing van conventionele wapens	25
Beheersing van leveringen	26
Verdragen inzake wapenbeheersing en ontwapening	27
Afkortingen	30

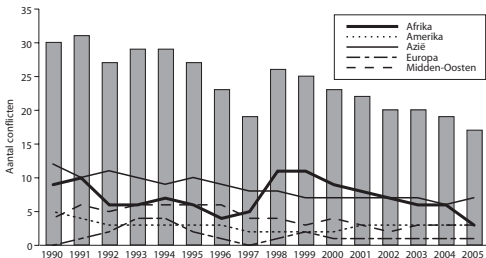
Euro-Atlantische veiligheid en instellingen

- In 2005 werden de Euro-Atlantische betrekkingen door pragmatisme getekend. Na de meningsverschillen over Irak, beseffen de VS en de Europese leden van de EU/NAVO dat hun rol in wereldzaken eerder aanvullend dan tegenstrijdig is.
- In sommige gevallen werden Euro-Atlantische samenwerkingsprojecten weer ondergebracht bij internationale instellingen zoals de NAVO, de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) en de VN. De VS spreekt veel minder over de waarde van ad-hoccoalities.
- De VS heeft zijn beleid geleidelijk aan nauwer afgestemd op dat van Europa. De regering Bush is nog steeds geneigd om eenzijdig geweld te gebruiken, maar door de beroering in Irak houdt ze het bij zinspelingen op het gebruik van 'preventief' geweld.
- In de rivaliteit tussen de EU en de NAVO breekt een nieuwe fase aan door de toenemende overlapping van hun geografische en functionele agenda's. De mislukking van het Europees grondwettelijk proces in 2005 had geen noemenswaardige weerslag op de uitvoering van de ambitieuze veiligheidsagenda van de EU, maar zaait toch twijfel over haar inspanningen om een sterkere veiligheidsactor te worden.
- De post-sovjetregio wordt gekenmerkt door een steeds bredere en diepere kloof tussen de landen die het democratiseringsproces op gang hebben getrokken en de landen die onder een autoritair bewind zijn gebleven. Omdat Rusland in deze regio nog steeds een belangrijke rol speelt, is het moeilijk om de hardnekkige of aanslepende conflicten op te lossen zonder Rusland erbij te betrekken of met zijn afzijdigheid te kampen te hebben.
- De ontwikkelingen in de Westelijke Balkan – zoals de regeling van het statuut van Kosovo, de scheiding van Servië en Montenegro en de centralisering van de macht in Bosnië-Herzegovina – zullen het mogelijke gevaar voor conflicten in de regio wegens het niet-samenvallen van staatsgrenzen met etnische grenzen niet doen wijken.

Grootste gewapende conflicten

- Niet-statelijke actoren treden steeds meer op de voorgrond in conflicten en het beperkte vermogen van de internationale gemeenschap om hen aansprakelijk te stellen voor hun daden waarbij ze burgers misbruiken bleef de veiligheid van de mens in 2005 ernstig bedreigen.
- De onregelmatigheid van niet-statelijke groepen en de fragmentatie van het geweld waren terugkerende thema's in 2005. Pogingen om de vrede te herstellen in Darfur, Sudan werden vrijdeld door partijzucht en onderlinge vijandigheid tussen de rebellen van Darfur.
- Verzet door niet-statelijke actoren kan de regeringen ertoe brengen het bestaan van het 'conflict' in de normale betekenis van het woord te ontkennen. Zo bleef de Russische regering in 2005 criminele en 'terroristische' elementen beklemtonen in haar politiek van de harde lijn tegenover Tsjetsjenië en de omringende republieken.
- De aanhoudende onrust in de Democratische Republiek Congo bracht klassieke veronderstellingen over specifieke 'conflict' en 'postconflict'-fasen aan het wankelen tengevolge van het onafgebroken militiegeweld en de slecht lopende reïntegratie van voormalige strijders.
- In Irak hield de geweldpleging in 2005 onverminderd aan. Noch de overgangsregering, noch de nieuwe grondwet of de verkiezingen in december 2005 konden het vergroten van de sektarische tegenstellingen een halt toeroepen. Het onvermogen om de beweegredenen van de strijdende partijen of de samenstelling van de oproer te begrijpen, laat staan om betrouwbare uitgangspunten voor politieke dialoog te identificeren bleef aan het einde van het jaar een schaduw over Irak werpen.
- De aanslepende conflicten tussen Israëli's en Palestijnen en in Kasjmir weerspiegelen de wijziging in trends in de benadering van conflictsituaties van dekolonisatie via een overheersende rol van supermogendheden naar de huidige aandacht voor internationaal terrorisme.

Regionale spreiding en totaal aantal grootste gewapende conflicten, 1990-2005

Plaats waar de 17 grootste gewapende conflicten in 2005 plaatsvonden

Afrika

Burundi
Sudan
Oeganda

Amerika

Colombia*
Peru
VS**

Azië

Afghanistan*
India (Kasjmir)*
Myanmar
Nepal*
Filippijnen***
Sri Lanka

Europa

Rusland
(Tsjetsjenië)*

Midden-Oosten

Irak*
Israël
Turkije

- * De conflicten in deze 5 regio's hebben in 2005 rechtstreeks geleid tot 1.000 of meer doden.
- ** Het conflict in de VS gaat om de strijd tussen Al Qaeda en de VS met zijn coalitiepartners.
- *** In de Filippijnen vonden 2 conflicten plaats.

Vredesopbouw: Afrika in het centrum van de internationale belangstelling

- In 2005 was de aandacht van de internationale gemeenschap zoals nog nooit voorheen op Afrika gericht. Tegen december 2005 werd 75 procent van de VN-middelen besteed aan Afrika. Toch blijkt uit rapporten van het VN-Millenniumproject en de Commissie voor Afrika onder leiding van Groot-Brittannië dat Afrika momenteel de regio is die het verst van de Millennium Ontwikkelingsdoelen verwijderd is.
- In Ivoorkust, Liberia en Zimbabwe werd de voorbije jaren duidelijk dat conflicten en een zwak bestuur een negatieve invloed hebben op de economische ontwikkeling. De voorbeelden van Angola en Mozambique daarentegen tonen aan hoe sterk de ommekeer kan zijn wanneer de conflicten en bestuursproblemen zijn opgelost.
- Op de Wereldtop van september 2005 werd de oprichting van de VN Commissie voor Vredesopbouw aangekondigd. Deze commissie is bedoeld om hulp te bieden aan landen die een conflictsituatie achter de rug hebben.
- Uit het Menselijk Veiligheidsrapport 2005 blijkt dat er een nauw verband is tussen de sterke daling van het aantal gewapende conflicten en de installatie van vredesmissies.
- De VN-missies boekten in 2005 enkele successen in Liberia en Sierra Leone, maar de problemen in Ivoorkust en de Democratische Republiek Congo brachten de harde realiteit van de vredesopbouw in Afrika aan het licht.
- De internationale gemeenschap faalde het meest in Darfur, Sudan. De onderbemiddelde Afrikaanse Unie (AU) was niet in staat om de crisis aan te pakken. De AU-missie werd ingelijfd in een missie onder leiding van de VN. De gebeurtenissen in Darfur versterkten de overtuiging dat de VN regionale operaties moet ondersteunen en dat dergelijke operaties, indien passend, met het VN-budget voor vredeshandhaving zouden moeten worden gefinancierd.

Multilaterale vredesmissies in 2005

Per type van leidende organisatie

VN	21
Regionale organisaties of verenigingen	31
Ad-hoccoalities	6
Totaal	58

- Het aantal en de omvang van de missies zijn sterk toegenomen: in 2005 werden 289.500 militairen en 175.000 burgers ingezet in 58 multilaterale vredesmissies (onder wie 184.000 militairen en leden van de burgerpolitie in Irak).
- Sommigen geloven dat de omvang en de complexiteit van de missies voor vredeshandhaving de capaciteit van de VN en andere organisaties die dergelijke missies ondernemen, dreigen te overgroeien.
- Regionale organisaties en door de VN erkende ad-hoccoalities van staten waren verantwoordelijk voor 37 van de 58 missies, het hoogste aantal sedert het einde van de koude oorlog.
- Sinds 2003 is het aantal door coalities van bereidwilligen ondernomen vredesmissies gedaald en de kans is klein dat in de nabije toekomst grote 'vredesmissies' zoals de Multinationale Vredesmacht in Irak zullen worden opgestart omdat ze enorme materiële, personeels- en financiële lasten van de leidende naties vereisen.
- In het licht van het Europees Veiligheids- en Defensiebeleid (EVDB) startte de EU zes nieuwe missies, wat meteen het hoogste aantal missies is dat in een enkel jaar door een regionale organisatie werd opgericht. Hierdoor breekt een nieuwe fase aan in de betrokkenheid van Europa bij de handhaving van de vrede en dit toont aan dat Europa op wereldniveau een grotere rol wil spelen in de veiligheidsarena.

Islam, conflicten en terrorisme

- Vanaf het einde van de koude oorlog wordt religie in toenemende mate beschouwd als een sleutelement in vele conflicten overal ter wereld.
- De voorbije jaren en in het bijzonder na de gebeurtenissen van 11 september 2001 in de VS, wordt de radicale islam aangewezen als een bron van geweld en van terrorisme.
- Terwijl sommige waarnemers in het toenemende religieus extremisme een 'botsing van beschavingen' zien, waarin islamisten een leidende rol spelen, heeft recent onderzoek een complexer beeld van de moslimgemeenschappen en hun relaties met de rest van de wereld aangetoond.
- Interne transformaties en conflicten binnen de moslimwereld ten gevolge van de globalisering bevorderen het ontstaan van nieuwe, dynamische en soms gewelddadige bewegingen die vaak tegen de traditionele islam zijn gekant.
- De verscheidenheid van de hedendaagse islamitische bewegingen en de uiteenlopende factoren die de rol van de islam in conflicten bepalen, doen veronderstellen dat het veiligheidsbeleid dieper moet worden uitgewerkt om conflicten waar individuen en groepen uit de moslimwereld bij betrokken zijn te voorkomen en te beëindigen.

Regionale veiligheidssamenwerking in het begin van de 21ste eeuw

- Sinds 1945 schieten regionale en subregionale groepen als paddestoelen uit de grond. Vele richten zich nu op het bevorderen van de veiligheid.
- De bestaande analytische modellen – de alliantie, het collectieve veiligheidssysteem, het veiligheidsregime en de veiligheidsgemeenschap – hebben geen voeling met de hedendaagse groepen uit het echte leven. Volgens een nieuwe analyse op grond van veiligheidsfunctionaliteit zijn er vier domeinen waar een regionale veiligheidsgroep succes kan boeken:
 - (a) veiligheidsdialoog en crisisbeheersing;
 - (b) ontwikkeling van systemen voor militaire samenwerking op grond van onderlinge beperkingen of gedeelde capaciteitsopbouw voor vredesmissies volgens de nieuwe stijl;
 - (c) promotie van democratische normen op regeringsniveau en in de mensenrechten als een manier om vrede en veilige omstandigheden te ondersteunen en als doel op zich; en
 - (d) promotie van veiligheid via voorspoed en economische onderlinge afhankelijkheid en door risico's en uitdagingen zoals terrorisme en proliferatie in samenwerkingsverband aan te pakken.
- De VS is op zijn hoede voor structuren die zijn eigen vrijheid van handelen zouden kunnen beknotten en kan soms een wig drijven tussen regionale burens, maar het standpunt van de VS over regionalisme als dusdanig werd in 2005/2006 wat milder.
- De regionale veiligheidssamenwerking werd bijna overal ter wereld steviger verankerd. Regionale veiligheidsgroepen zijn echter nog steeds het doeltreffendst wanneer ze binnen het kader van de VN en andere wereldnormen werken.

Nationaal beheer van atoomwapens: mogelijkheden en beperkingen

- Het eerder teleurstellende verslag van het Verdrag van 1968 tegen de verspreiding van kernwapens (het Non-Proliferatieverdrag of NPV) doet de vraag rijzen of het beheer op wereldniveau van kernwapens wel mogelijk is zonder eerst op nationaal niveau een democratische regering te vestigen.
- Sinds het einde van de koude oorlog en de gebeurtenissen van 11 september 2001 zijn de civiele controle van en het toezicht op atoomwapenprogramma's prangend geworden. Doeltreffende civiele controle is van groot belang, zoals blijkt uit recente gebeurtenissen zoals de ontdekking van de activiteiten van het A. Q. Khan-netwerk in 2004.
- Democratische verantwoording van atoomwapens zou niet alleen een aangelegenheid voor overgangsregeringen of autoritaire staten zoals Iran moeten zijn, maar ook voor gevestigde democratieën.
- Alle landen die atoomwapens bezitten hebben met problemen te kampen. In het VK heerst bijvoorbeeld onenigheid over zijn 'bijzondere' relatie met de VS; in Frankrijk worden atoomwapens beschouwd als een deel van het domaine réservé van de president; de Indische regeringen hebben de atoomtesten aangewend om hun binnenlandse populariteit aan te zwengelen; door het uiteenvallen van de Sovjet-Unie is civiele controle in Rusland bijna onmogelijk geworden; en in Pakistan heerst onzekerheid over de toekomst van het nucleair wapenarsenaal van het land na het leiderschap van president Pervez Musharraf. De VS beschikt over het beste, hoewel onvolmaakte, model.
- Er moet dringend worden onderzocht hoe alle atoomstaten de bruikbaarheid en de veiligheid van atoomwapens afwegen tegen de politieke controle en het toezicht.

Transparante levenscyclus van wapens

- Uit een overzicht van de kwantitatieve gegevens op multinationaal niveau over de levenscyclus van wapens blijkt dat de transparantie van de regering niet tegemoet komt aan de noden van de vertegenwoordigende instellingen, de media of het brede publiek. Dergelijke openheid is zowel nationaal als internationaal een absolute voorwaarde voor het democratisch toezicht op en de controleerbaarheid van de daden van de regering.
- De waarde van informatie hangt af van de beschikbaarheid, betrouwbaarheid, begrijpelijkheid, vergelijkbaarheid en de mate van detail. Gegevens beantwoorden zelden aan deze vereisten.
- Door het gebrek aan internationaal overeengekomen definities of het niet toepassen van bestaande definities is het moeilijk internationale vergelijkingen te trekken.
- Er bestaat geen systematische, betrouwbare, geldige, wereldomvattende (of in de meeste gevallen zelfs geen regionale) verzameling van kwantitatieve gegevens over de levenscyclus van wapens. De wijdverspreide voorkeur van regeringen voor geheimhouding van deze materie verklaart dit gebrek gedeeltelijk.
- Er heerst nog steeds veel onzekerheid over de wereldinventaris van atoomwapens, ondanks de iets grotere transparantie sedert de late jaren 1960. De transparantie in verband met biologische wapens zou zelfs zijn afgenomen.
- Inzake chemische wapens, militaire uitgaven en wapenleveringen werd om allerlei redenen een positievere tendens waargenomen, onder andere vanwege nieuwe multinationale overeenkomsten, vraag naar informatie vanuit het brede publiek en ontwikkelingen in beleidsdebatten.
- Het Zwitsers onderzoeksinstituut Small Arms Survey legt de nadruk op het toenemend politiek belang van kleine en lichte wapens, maar een aantal factoren leiden samen tot vage gegevens.
- Bijkomende, belangrijke bronnen zijn vereist om transparantie te bereiken in de hele levenscyclus van wapens.

Gegevens over de militaire uitgaven: een overzicht van de voorbije 40 jaar

- De voorbije 40 jaar vonden twee grote verschuivingen plaats in het gebruik van de gegevens over de militaire uitgaven. In het tijdperk na de koude oorlog vond de eerste verschuiving in aandacht plaats van het westen en het Oostblok in het noorden naar de ontwikkelingslanden in het zuiden. De tweede verschuiving betreft de manier waarop de VN omgaat met de gegevens over militaire uitgaven waarbij minder aandacht naar ontwapening gaat en meer belang aan transparantie wordt gehecht.
- Algemene wijzigingen in de internationale vredes- en veiligheidsgemeenschap leiden ertoe dat het idee van ontwapening als directe weg naar ontwikkeling terrein heeft verloren, terwijl de actieve bevordering van veiligheid, bv. via vertrouwenscheppende maatregelen en conflict-preventie veld wint.
- Het sterker bewustzijn dat veiligheid en ontwikkeling afhankelijk zijn van elkaar resulteert in nieuwe ideeën over hoe beide te bevorderen. Het begin van de 21ste eeuw werd overheerst door de inzet van enorme militaire middelen om de democratie te verdedigen en te bevorderen, wat minder hoopgevend is.
- Vooral de gegevens over primaire bronnen in de ontwikkelingslanden zijn in de loop van de tijd vlotter beschikbaar en bereikbaar geworden. De kwaliteit ervan blijft echter ondermaats.
- De relevantie van gegevens over militaire uitgaven blijft een punt van discussie. Het gebruik van dergelijke gegevens om de militaire kracht te schatten kan tot verkeerde opvattingen leiden, zoals de ervaring van de koude oorlog ons heeft geleerd. De relevantie ervan wordt ook nog in twijfel getrokken door het veranderende concept van veiligheid. Dit nieuwe concept hecht toenemend belang aan de interne en menselijke veiligheid waardoor de scheidingslijn tussen interne en externe verdediging vager wordt.
- Dit betekent niet dat gegevens over militaire uitgaven geen nut hebben, maar dat ze door andere gegevensreeksen zouden moeten worden ondersteund.

Militaire uitgaven

- De militaire uitgaven in de wereld worden voor 2005 geschat op 1.118 miljard dollar. Dit komt overeen met 2,5 procent van het bruto wereldproduct of een gemiddelde uitgave van 173 dollar per capita.
- De jaarlijkse militaire uitgaven groeiden sinds 2004 met 3,4 procent in reële cijfers en met 34 procent in het decennium van 1996 tot 2005. De VS is verantwoordelijk voor ongeveer 80 procent van de stijging in 2005 en bepaalt hiermee de huidige wereldtrend.
- De VS is momenteel verantwoordelijk voor 48 procent van het wereldtootaal en loopt ver voorop op het VK, Frankrijk, Japan en China die met 4-5 procent elk volgen. De snelle toename in de uitgaven van de VS is te wijten aan de militaire campagnes in Afghanistan en Irak. De orkanen Katrina en Rita deden ook een duit in het zakje.
- De toename in de uitgaven van de VS is grotendeels het resultaat van bijkomende toewijzingen buiten het normale budget, wat betekent dat sommige financieringsbeslissingen van het Congres naar de President zijn verschoven.
- Factoren die de stijging van de militaire uitgaven in de hand werken zijn de hoge en stijgende marktprijzen van mineralen en fossiele brandstoffen. Hierdoor konden landen zoals Algerije, Azerbeidzjan, Rusland en Saudi-Arabië hun budget voor militaire uitgaven verhogen dankzij hun inkomsten uit de verkoop van olie en gas.
- De militaire uitgaven van China en India blijven in grote lijnen evenredig met hun economische groei toenemen. Hun uitgaven vertegenwoordigen echter maar een fractie van de uitgaven van de VS in absolute cijfers.

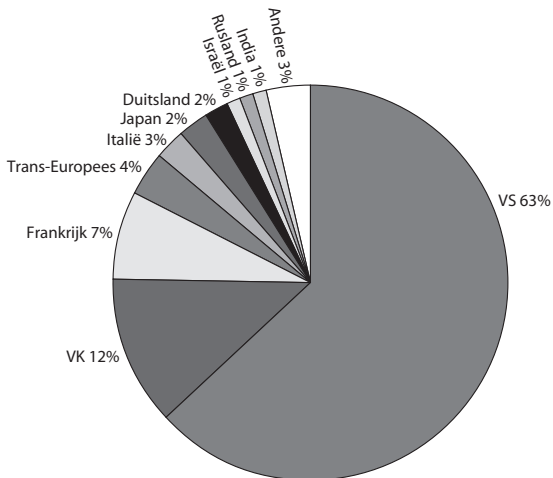
Wapenproductie

- De wapenverkoop van de 100 grootste wapenproducenten (de SIPRI Top 100) vertoonde in 2004 een opvallende stijging van 15 procent. Hiermee wordt de stijgende trend sinds de late jaren 1990 voortgezet.
- De waarde van de totale wapenverkoop van de SIPRI Top 100 in 2004 bedroeg 268 miljard dollar. Ondernemingen uit de VS en West-Europa waren verantwoordelijk voor het grootste deel van dit bedrag: 63,3 procent was voor rekening van 40 ondernemingen in de VS en 29,4 procent kwam op naam te staan van 36 West-Europese ondernemingen.
- De aankoopactiviteit gaat gestaag door, maar in een lager tempo sinds de late jaren 1990. In 2005 werden vijf grote aankopen met een waarde van om en bij of boven de 2 miljard dollar elk afgesloten
- In de periode na de koude oorlog deden zich in de wapenproductie drie grote veranderingen voor, namelijk op structureel, technologisch en compositorisch vlak.
 - (a) De concentratie is toegenomen: het aandeel van de top 5 ondernemingen in de totale wapenverkoop van de SIPRI Top 100 is van 22 procent in 1990 tot 44 procent in 2003 gestegen.
 - (b) De civiele technologie is voor wapensystemen belangrijker geworden, in de aard van de wapentechnologie vond een kwalitatieve verschuiving plaats naar IT en electronica.
 - (c) De privatisering van defensiediensten trekt nieuwe leveranciers aan voor militaire dienstverleningscontracten. Dit werd duidelijk bij het conflict in Irak, waar ondernemingen ondersteunende taken verrichten die vroeger door het leger werden uitgevoerd.
- Ondanks de internationalisering van de markt en de toeleveringsketen blijven de nationale markt en de ondersteuning door de nationale regering essentieel voor de wapenproducenten.

Wapenverkoop van de 5 grootste wapenproducenten ter wereld (exclusief China) in 2004

1	Boeing (VS)	\$ 27,5 miljard
2	Lockheed Martin (VS)	\$ 26,4 miljard
3	Northrop Grumman (VS)	\$ 26,0 miljard
4	BAE Systems (VK)	\$ 19,8 miljard
5	Raytheon (VS)	\$ 17,2 miljard

Nationaal aandeel in de wapenverkoop van de SIPRI Top 100 wapenproducenten ter wereld (exclusief China) in 2004

Internationale wapenleveringen

- Volgens de waarde van de SIPRI-trendindicator en de samengestelde nationale statistieken over wapenlevering worden er sinds 2003 jaarlijks meer grote wapens geleverd. Rusland en de VS waren elk goed voor ongeveer 30 procent van alle leveringen van grote wapens van 2001 tot 2005. Ongeveer 43 procent van de leveringen uit Rusland ging naar China en 25 procent naar India.
- Leveringen van grote wapens aan Irak doen vermoeden dat leveranciers van buiten Europa en Noord-Amerika het niet zo goed hebben gedaan op die markt en dat dit zo zou kunnen blijven.
- Sommige West-Europese regeringen hebben gewetensproblemen met de wapenuitvoer naar Irak. Zo lang de Europese landen zeggenschap hebben over hun eigen wapenexportbeleid, zouden de grootste leveringen van militair materieel aan Irak in de toekomst ook uit de Centraal en Oost-Europese landen kunnen komen.
- De scherpere internationale concurrentie in wapenleveringen zet in sommige landen aan tot 'commercieel pragmatisme' bij de uitvoering van hun exportbeleid. Die houding dreigt te verharderen door de pogingen van de VS om hun wapenbeheersing en exportbeleid aan andere staten op te leggen. In 2005 hadden China, Israël en leveranciers in Europa te kampen met door de VS opgelegde controles op herexport en met strafmaatregelen.
- De bereidheid tot meer transparantie van sommige regeringen en deelname aan het mechanisme van het VN Register voor Conventionele Wapens lijkt te verzwakken. Bovendien is het door de manier waarop de EU-lidstaten verslag uitbrengen moeilijk om hun interpretatie en toepassing van de gedragscode van de Europese Unie betreffende wapenuitvoer te beoordelen. De transparantie zal eronder lijden wanneer het commercieel pragmatisme de politieke bereidheid om verslag uit te brengen van de nationale wapenexport doet tanen. Het streefdoel om de formule voor de verslaggeving verder te harmoniseren zou wel eens een tegenstrijdig effect kunnen hebben zodat de opgegeven gegevens moeilijker te beoordelen zijn.

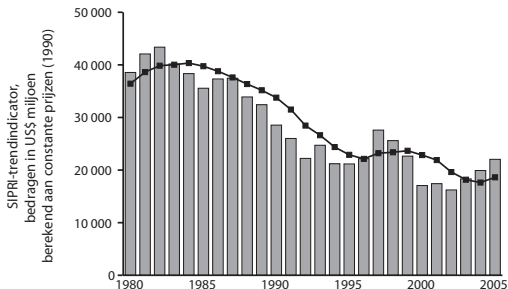
De 5 grootste exporteurs van grote conventionele wapens tussen 2001 en 2005*

Aandelen in de export wereldwijd

1	Rusland	31 %
2	VS	30 %
3	Frankrijk	9 %
4	Duitsland	6 %
5	VK	4 %

* Tussen 2001 en 2005 ging 27 procent van alle leveringen van EU-lidstaten naar niet-EU-lidstaten, waardoor de EU de derde grootste exporteur is.

De tendens van internationale leveringen van grote conventionele wapens van 1980 tot 2005

Het staafdiagram toont de jaarlijkse totaalwaarden, de curve geeft het voortschrijdend gemiddelde over 5 jaar weer en werd in het laatste jaar van elke periode van 5 jaar uitgezet.

Ontwikkelingen in de Russische wapenindustrie

- Na 1991 is de reusachtige wapenindustrie van het sovjettijdperk drastisch gekrompen en veranderde het beheer van en het toezicht op de Russische militaire sector veelvuldig en ingrijpend.
- Sinds president Vladimir Poetin in 1999 aan de macht kwam, is de militaire productie weer wat gestegen, werd meer geld besteed aan aankopen van wapens en aan onderzoek en ontwikkeling.
- De Russische militaire productie blijft in hoge mate afhankelijk van de export.
- De sovjetervenis weegt nog zwaar door. De industrie blijft tamelijk geïsoleerd van de rest van de wereld. De Russen staan nog steeds huiverachtig tegenover de oprichting van transnationale partnerschappen en zijn niet geneigd toe te laten dat buitenlanders eigendommen verwerven.
- Hoewel de transparantie er in Rusland op vooruit gaat, is ze nog steeds beneden de norm die in democratische landen als normaal wordt beschouwd.

De veiligheidsdimensie van collectieve Europese inspanningen in de ruimte

- Europa is lange tijd een grootmacht geweest in de ruimte. De ontwikkeling van de Europese macht in de ruimte komt echter meestal tot stand via een samenraapsel van nationale en multinationale entiteiten en inspanningen. De hoofdrolspelers zijn Frankrijk, Duitsland, Italië, het VK en op collectief niveau de EU en het Europees Ruimte-Agentchap.
- De Europese staten beseffen dat ze verder moeten samenwerken om een veiligheidsdimensie aan hun ruimteactiviteiten te koppelen. De tendens om een collectief buitenland- en defensiebeleid te voeren en de wil van Europa om een vermogen op te bouwen dat onafhankelijk is van de VS vormen de drijfveer voor de samenwerking.
- Vanwege de hoge kosten wordt de EU meer en meer betrokken bij de nieuwe ruimteplannen van Europa, bijvoorbeeld in het programma voor Wereldmonitoring van milieu en veiligheid (GMES of Global Monitoring or Environment and Security).
- Zowel de civiele als de militaire collectieve ruimteplannen van Europa worden geplaagd door geschillen over de begroting. De ruimte staat momenteel niet erg hoog op de agenda van de ontwikkeling van de militaire macht van Europa en de militaire leiders verzetten zich tegen het betalen voor dure en specifiek militaire satellietgebaseerde capaciteiten.
- Vermits de EU het middel bij uitstek wordt voor de veiligheid en de militaire operaties van zijn lidstaten en zichzelf meer wil opwerpen als internationale actor, zal haar aanpak hoogstwaarschijnlijk evolueren van het aanwenden van middelen voor zowel civiel als militair gebruik en het verspreiden van gegevens van nationale netwerken naar het ontplooiën van technologie in collectief bezit om de ruimte voor veiligheidsdoel-einden te exploiteren.

Beheersing van kernwapens en non-proliferatie

- De doeltreffendheid en de uitvoerbaarheid van het in 1968 ondertekende Verdrag inzake de Non-Proliferatie van kernwapens (NPV) werd in 2005 in twijfel getrokken door de impasse in de uitvoering van sleutelpunten van het verdrag, waaronder kernontwapening, die ontstond tijdens de in mei in New York gehouden zevende vijfjaarlijkse toetsingsconferentie van staten die het verdrag hebben ondertekend.
- De internationale controverse over de aard van het kernprogramma van Iran werd in de loop van 2005 nog verder op de spits gedreven. Het Internationaal Agentschap voor Atoomenergie (IAEA of het International Atomic Energy Agency) leverde meer details over de nalatigheid van Iran om belangrijke kernactiviteiten aan te geven zoals vereist door de met het agentschap gesloten veiligheidscontroleovereenkomst. Ondertussen beëindigde Iran de vrijwillige staking van zijn programma voor uraniumverrijking.
- Er kwam geen doorbraak in het zes-partijenoverleg over de toekomst van het kernprogramma van Noord-Korea, dat in februari 2005 voor eerst verklaarde kernwapens te bezitten.
- Er werden verscheidene nieuwe en bestaande internationale initiatieven uitgewerkt om de veiligheid en de beveiliging van voorraden kernmateriaal die als wapen kunnen worden gebruikt wereldwijd te verbeteren. Dit geldt ook voor de aanpak van de bezorgdheid over nucleair terrorisme.
- In 2005 startten de regeringen van de VS en India het Civil Nuclear Cooperation Initiative, wat de weg zou banen voor de export van kerntechnologie voor civiele toepassingen uit de VS naar India, indien het wordt goedgekeurd door het VS-Congres en de Indische regering. De voorgestelde deal werd op veel kritiek onthaald omdat de richtlijnen van de Club van nucleaire leveranciers hierdoor worden geschonden en de inspanningen voor non-proliferatie van kernwapens in de wereld ondermijnd.

**Wereldkernmachten:
Aantal opgestelde kernkoppen in januari 2006**

<i>Land</i>	<i>Jaar van eerste kernproef</i>	<i>Opgestelde kernkoppen</i>
VS	1945	5.521
Rusland	1949	5.682
VK	1952	185
Frankrijk	1960	348
China	1964	ca. 130
India	1974	ca. 50
Pakistan	1998	ca. 60
Israël	-	100-200
<i>Totaal</i>		<i>ca. 12.100</i>

- Wanneer de reserve-exemplaren en de inactief opgeslagen exemplaren worden meegeteld, bezaten acht staten meer dan 27.000 kernkoppen. Over Noord-Korea is geen openbare informatie beschikbaar om de verklaring dat het kernwapens heeft ontwikkeld na te gaan.
- Op acht bases in zes Europese NAVO-landen zijn ongeveer 440 kernbommen opgesteld voor eventueel gebruik op NAVO en VS-vliegtuigen.
- Met uitzondering van het VK gingen de vijf door het NPV gedefinieerde kernmogendheden in 2006 door met hun grootschalige programma's voor de modernisering van hun kernmacht.
- Het gecentraliseerd operatie-plan van de VS uit de periode van de koude oorlog werd vervangen door een reeks kleinere, flexibelere op kernwapens gerichte plannen onder de overkoepelende naam Operatieplannen 8044. Een deel daarvan is het Conceptplan 8022 dat, zelfs preventief, snel kernwapens en conventionele strijdmiddelen beoogt in te zetten om dreigingen van staten die met massavernietigingswapens zijn gewapend af te weren.

Multilaterale controle van de splijstofkringloop

- De recente gebeurtenissen in Iran hebben opnieuw duidelijk gemaakt dat technologieën voor de ontwikkeling van kernenergie voor vreedzame doeleinden ook voor de productie van kernwapens kunnen worden gebruikt. Vermits kernsplijting de komende tientallen jaren vermoedelijk een belangrijke bron voor de productie van elektriciteit zal blijven, zal ook het verzekeren van de veiligheid en de ontwikkeling van atoomenergie op middellange termijn een belangrijk punt blijven.
- In 2005 groeide opnieuw belangstelling voor een multinationale aanpak van het beheer van gevoelige installaties voor de splijstofcyclus om te verzekeren dat civiele kernenergieprogramma's niet voor militaire doelstellingen kunnen worden gebruikt.
- Door de internationale gemeenschap werden drie manieren ontwikkeld om te voorkomen dat kerntechnologie wordt gebruikt om kernwapens te produceren:
 - (a) via wetten en regelgeving barrières opwerpen voor de overdracht van gevoelige technologie en gevoelig materiaal;
 - (b) multilaterale overeenkomsten bevorderen om gevoelige installaties voor de splijstofcyclus gemeenschappelijk te gebruiken, ontwikkelen en bezitten; en
 - (c) kerntechnologieën gebruiken die bestand zijn tegen proliferatie.De combinatie van deze benaderingen lijkt het meest veelbelovend omdat ze elkaars voordelen kunnen versterken en elkaars zwakheden opheffen.
- Het IAEA, Rusland en de VS onderzoeken allemaal die drie middelen tegelijkertijd. De beste combinatie van maatregelen is echter nog niet duidelijk.

Beschouwingen over continuïteit en verandering in wapenbeheersing

- De multilaterale verdragen voor wapenbeheersing worden in toenevende mate aangevuld door en ondersteund met andere maatregelen, maar die missen vaak symmetrie, wederkerigheid en universele deelname. Resolutie 1540 van de VN-Veilighedsraad over de non-proliferatie van massavernietigingswapens bezit deze kenmerken wel.
- Wijzigende ideeën over de wenselijkheid en de haalbaarheid van controles hebben de beoordeling en afdwinging van het naleven van overeenkomsten voor wapenbeheersing bemoeilijkt en zullen dat blijven doen.
- Enkele recente initiatieven voor wapenbeheersing zijn gericht op elementen die zowel voor civiele als militaire toepassingen kunnen worden gebruikt. De toegang tot technologieën voor tweërlei gebruik zou echter alleen moeten worden verboden wanneer die technologie hoogstwaarschijnlijk verkeerd zal worden toegepast.
- De sterkere aanwezigheid van niet-statelijke actoren in veiligheidsaangelegenheden inspireert tot nieuwe ideeën over wapenbeheersing. De hoofdbekommernis is de controle van en het selectieve verbod op toegang tot technologieën en producten die door niet-staatse groepen zouden kunnen worden gebruikt voor massaterrorisme.
- Een positieve noot is dat niet-staatse actoren, waaronder privé-ondernemingen, nauwer betrokken worden bij de ontwikkeling en uitvoering van exportcontroles en dat zij zich meer bewust zijn van het feit dat ze een actieve rol moeten spelen met betrekking tot veiligheidsbevorderende maatregelen.

Ontwikkelingen in chemische en biologische oorlogvoering en wapenbeheersing

- In 2005 breidden de staten die het Verdrag inzake chemische wapens van 1993 ondertekenden de twee in 2003 aanvaarde actieplannen (voor universaliteit en nationale uitvoering) uit en ondertekenden nog acht landen het verdrag.
- Tegen het einde van 2005 was ongeveer 36 procent van de 31.000 ton aan chemische wapens van de VS vernietigd. Rusland deed dat met ongeveer 4 procent van zijn 40.000 ton aan chemische wapens. Het lijkt onwaarschijnlijk dat beide landen hun hele voorraad zullen hebben vernietigd binnen de door het verdrag gestelde termijn.
- De door de VS in Irak geleide Survey Group voegde in 2005 verscheidene addenda toe aan zijn slotrapport van 2004, waarbij de nadruk werd gelegd op het voormalige programma voor chemische en biologische wapens van Irak. Irak houdt zijn deuren nog steeds gesloten voor de VN-Commissie voor waarneming, verificatie en inspectie (UNMOVIC of de United Nations Monitoring, Verification and Inspection Commission).
- Terwijl de omvang van het gevaar voor terroristisch gebruik van biologische en chemische wapens onduidelijk blijft – zoals aangetoond door de veelbesproken Britse ricine-zaak waar immers geen bewijsmateriaal kon worden gevonden voor de productie van ricine – zouden doeltreffende veiligheids- en beveiligingsmaatregelen inzake biotechnologie zo snel als uitvoerbaar is moeten worden ingevoerd.
- De World Health Assembly (het bestuursorgaan van de Wereldgezondheidsorganisatie) nam in 2005 nieuwe internationale gezondheidsvoorschriften aan. Dit zijn wettelijk bindende voorschriften voor het delen van epidemiologische informatie over de verspreiding van besmettelijke ziekten. Het European Centre for Disease Prevention and Control ging in 2005 in Stockholm van start.
- In 2005 werd 29 april uitgeroepen als de dag waarop alle slachtoffers van chemische oorlogvoering worden herdacht.

Veiligere biotechnologie: noodzaak van een wereldomvattende strategie

- Om de proliferatie van programma's voor biologische wapens te verhinderen en het opkomend gevaar dat uitgaat van terroristen af te wenden, zijn de activiteiten om dergelijke gevaren te weren sedert 1991 vooral gericht op Rusland en de voormalige Oostbloklanden. Die activiteiten zijn bedoeld om onder andere relevante uitrusting en infrastructuur te verwijderen en de bezigheden van voormalige specialisten in de wapenwetenschap om te buigen in vreedzame activiteiten.
- De huidige tendens in de activiteiten om gevaren af te wenden wijkt af van de traditionele aanpak. In plaats daarvan werd de blik geografisch verruimd, waarbij de aandacht nu ook naar Afrika en delen van Azië gaat. Bovendien is het gevaar uitgebreid naar het grote publiek en bioterrorisme, waar ook de nodige aandacht aan werd besteed.
- De voorbije tien jaar stond de wereld voor nieuwe biologische uitdagingen wegens een combinatie van nieuwe en opnieuw opduikende ziekten, de snelle vooruitgang in de biotechnologie en het idee van een toenemend gevaar voor bioterrorisme dat reeds ondervonden werd. Nieuwe en opnieuw opduikende ziekten zijn een ernstig gevaar voor de mensheid en er is nood aan een wereldomvattende strategie om het gevaar voor het gebruik van biologische bestanddelen als wapens te verminderen.
- Een dergelijke wereldomvattende strategie zou efficiënte maatregelen moeten bevatten om de veiligheid van de biotechnologie op plaatsen waar met gevaarlijke ziekteverwekkers wordt gewerkt overal ter wereld te verhogen. Die strategie zou ook algemene normen en richtlijnen moeten bevatten om te voorkomen dat biologische materialen, technologieën en knowhow in de handen van misdadigers terecht komt.
- Voor gevallen waarin de veiligheidsmaatregelen falen en om de volksgezondheid te behoeden voor natuurlijke evenals per ongeluk vrijgekomen stoffen, moeten efficiënte en degelijke ingevoerde reactiesystemen paraat zijn.

Beheersing van conventionele wapens

- Controles op conventionele strijdkrachten spelen nog steeds een efficiënte rol bij de stabilisering en bevordering van de veiligheid in intra-Europese relaties. Op dit vlak blijft Europa het goede voorbeeld geven, maar het staat voor een uitdaging om deze status te behouden.
- De meningsverschillen tussen Rusland en het Westen blijven een stokje steken voor de aanpassing en verdere uitwerking van het 'harde' Europese beleid betreffende de controle van conventionele wapens.
- De inwerkingtreding van de Overeenkomst betreffende de aanpassing van het Verdrag van 1999 inzake conventionele strijdkrachten in Europa (CSE-verdrag) zit in het slop tot Rusland al zijn militaire troepen heeft teruggetrokken uit Georgië en Moldavië. In de lente van 2006, toen Rusland tijdens de derde toetsingsconferentie van het CSE-verdrag zijn plannen bekendmaakte, leek de uitvoerbaarheid van het verdrag onzeker.
- Er werd weinig vooruitgang geboekt in de herziening van de manier waarop de OVSE de vertrouwenwekkende en veiligheidsbevorderende maatregelen aanpakt om ze af te stemmen op de opduikende combinaties van intrastatelijk geweld en transstatelijk of wereldomvattend gevaar.
- China, Rusland en de VS zijn naar verluidt op weg om Protocol V inzake explosieve oorlogsresten van het Conventionele-Wapensverdrag van 1981 te ratificeren. Tegelijkertijd is er nog steeds verzet tegen een akkoord over antivoertuigmijnen.

Beheersing van leveringen

- De noodzaak om de grootst mogelijke inspanningen te leveren om de controle op de uitvoer te verscherpen wordt meer en meer ingezien.
- De brede ondersteuning in 2005 van Resolutie 1540 van de VN-Veiligheidsraad wijst erop dat de internationale gemeenschap in toenemende mate het belang van de verscherping van de uitvoercontrole inziet.
- Er is meer vraag naar internationale dienstverlening en hulp doordat landen proberen om de strengste internationale normen sneller aan te nemen. Zowel de EU als Japan overwegen hoe ze het best de nodige hulp kunnen financieren en bieden om de inspanningen van de VS aan te vullen.
- In nieuwe functionele regio's worden exportcontroles toegepast als onderdeel van een ruimere inspanning om de wapenbeheersing aan een wijzigende veiligheidsomgeving aan te passen. De nieuwe EU-regelgeving inzake de handel in goederen die kunnen worden gebruikt om de doodstraf uit te voeren, te martelen en dergelijke breidt de exportcontrole uit naar goederen die niet rechtstreeks voor militaire of strategische toepassingen zijn bedoeld.
- Om de doelstellingen ter bestrijding van terrorisme beter te halen, onderzoeken veel lidstaten van het IAEA hoe exportcontrole het risico dat niet-staatse actoren radiologische wapens verwerven of gebruiken kan indijken.
- De mogelijkheid bestaat dat de ruime ondersteuning van nauwkeurige controle van export naar landen waarvan algemeen wordt erkend dat er gevaar voor proliferatie heerst, op een bepaald moment zo ver zal reiken dat verbod op de export van technologie ook veel bijval zal krijgen.

Verdragen inzake wapenbeheersing en ontwapening en verdragen inzake humanitair oorlogsrecht, van kracht sedert maart 2006

- 1925 Protocol inzake het verbod om bij oorlogen gebruik te maken van verstikkende, giftige en andere gassen en van bacteriologische oorlogstechnieken (Protocol van Genève)
- 1948 Verdrag voor samenwerking op economisch, sociaal en cultureel vlak en voor de gemeenschappelijke zelfverdediging tussen West-Europese staten (Verdrag van Brussel)
- 1948 Conventie inzake preventie en bestraffing van de misdaad van genocide (Genocide Conventie)
- 1949 Conventie van Genève (IV) met betrekking tot de bescherming van burgers in oorlogstijd
- 1945 Protocol bij het Verdrag van Brussel van 1948 (Verdrag van Parijs over de West-Europese Unie)
- 1959 Verdrag van Antarctica
- 1963 Verdrag tot verbod van proefnemingen met kernwapens in de dampkring, in de kosmische ruimte en onder water (Gedeeltelijk kernstopverdrag, PTBT)
- 1967 Verdrag inzake de beginselen waaraan de activiteiten van staten zijn onderworpen bij het onderzoek en gebruik van de kosmische ruimte met inbegrip van de maan en andere hemellichamen (Ruimteverdrag)
- 1967 Verdrag tot verbod van kernwapens in Latijns-Amerika en de Caraïben (Verdrag van Tlatelolco)
- 1968 Verdrag tegen de verspreiding van kernwapens (Non-Proliferatieverdrag, NPV)
- 1971 Verdrag tot verbod van de plaatsing van kernwapens en andere massavernietigingswapens op of onder de zeebedding en de oceaانبodem (Zeebodemverdrag)

- 1972 Verdrag tot verbod van de ontwikkeling, de productie en de aanleg van voorraden van bacteriologische (biologische) en toxische wapens en inzake de vernietiging van deze wapens (Verdrag tot verbod van Biologische en Toxische Wapens, BTWC)
- 1974 Verdrag inzake de beperking van ondergrondse kernwapenproeven (Drempelverdrag voor het Verbod op Kernwapenproeven, TTBT)
- 1976 Verdrag inzake ondergrondse kernexplosies met een vredelievend doel (Verdrag inzake Vredelievende Kernexplosies, PNET)
- 1977 Verdrag inzake het verbod van militair of enig ander vijandelijk gebruik van milieuveranderingstechnieken (Verdrag tot verbod van geofysische oorlogvoering)
- 1977 Protocol I ter aanvulling van de Conventie van Genève van 1949 en dat betrekking heeft op de bescherming van slachtoffers van internationale gewapende conflicten
- 1977 Protocol II ter aanvulling van de Conventie van Genève van 1949 en dat betrekking heeft op de bescherming van slachtoffers van niet-internationale gewapende conflicten
- 1980 Conventie inzake de fysieke bescherming van kernmaterialen
- 1981 Verdrag inzake het verbod of de beperking van het gebruik van bepaalde conventionele wapens die geacht kunnen worden buitensporig leed te veroorzaken of een niet onderscheidende werking te hebben (Conventionele-Wapensverdrag of Dubieuzewapensverdrag)
- 1985 Verdrag inzake een kernwapenvrije zone in de Stille Zuidzee (Verdrag van Rarotonga)
- 1987 Verdrag over de vernietiging van middellange- en kortereafstands raketten (INF-Verdrag)
- 1990 Verdrag inzake conventionele strijdkrachten in Europa (CFE-Verdrag)

- 1991 Verdrag over de vermindering en beperking van strategische aanvalswapens (START I Verdrag)
- 1992 Open luchtruim-verdrag (Open Skies Verdrag)
- 1992 Besluit van de onderhandelingen over de personeelsbezetting van de conventionele strijdkrachten in Europa (CFE-1A)
- 1993 Verdrag tot verbod van de ontwikkeling, de productie, de aanleg van voorraden en het gebruik van chemische wapens en inzake de vernietiging van deze wapens (Chemische Wapenconventie, CWC)
- 1995 Verdrag inzake een kernwapenvrije zone in Zuidoost-Azië (Verdrag van Bangkok)
- 1996 Overeenkomst betreffende vertrouwenwekkende en veiligheidsbevorderende maatregelen in Bosnië en Herzegovina (opgeschort vanaf 24 september 2004)
- 1996 Gewijzigd protocol II van de CCW-Conventie van 1981 inzake het verbod of de beperking van het gebruik van landmijnen, boobytraps en andere valstrikwapens
- 1996 Overeenkomst over de subregionale wapenbeheersing in Joegoslavië (Servië en Montenegro), Bosnië en Herzegovina en Croatië (Overeenkomst van Firenze)
- 1997 Inter-Amerikaanse conventie tegen het illegaal vervaardigen en verhandelen van vuurwapens, munitie, explosieven en ander daarmee verbandhoudend materiaal
- 1997 Verdrag inzake het verbod van het gebruik, de aanleg van voorraden, de productie en de overdracht van antipersoonsmijnen en de vernietiging ervan (APM-Conventie)
- 1999 Inter-Amerikaanse conventie inzake de transparantie van aankopen van conventionele wapens
- 1999 Document van Wenen 1999 inzake vertrouwenwekkende en veiligheidsbevorderende maatregelen

2002 Verdrag inzake de beperking van strategische aanvalswapens (SORT)

In maart 2006 nog niet van kracht zijnde verdragen

- 1972 Verdrag inzake de beperking van raketverdedigingssystemen (ABM-Verdrag): niet langer van kracht sinds 13 juni 2002
- 1993 Verdrag inzake verdere vermindering en beperking van strategische aanvalswapens (START II-Verdrag)
- 1996 Verdrag inzake een kernwapenvrije zone in Afrika (Verdrag van Pelindaba)
- 1996 Uitgebreid Verdrag inzake het Verbod op Kernwapenproeven (CTBT)
- 1999 Overeenkomst over de aanpassing van het verdrag van 1990 inzake conventionele strijdkrachten in Europa

Afkortingen

- CCW Bepaalde conventionele wapens (verdrag)
- EU Europese Unie
- IAEA Internationaal Agentschap voor Atoomenergie
- IT Informatietechnologie
- NAVO Noord-Atlantische Verdragsorganisatie
- NPV Verdrag inzake de non-proliferatie van kernwapens, non-proliferatieverdrag
- OVSE Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa
- VN Verenigde Naties

Raad van Bestuur

Ambassadeur Rolf Ekéus, *voorzitter (Zweden)*

Sir Marrack Goulding, *vice-voorzitter (VK)*

Dr. Alexei G. Arbatov (*Rusland*)

Jayantha Dhanapala (*Sri Lanka*)

Dr. Willem F. van Eekelen (*Nederland*)

Dr. Nabil Elaraby (*Egypte*)

Rose E. Gottemoeller (*VS*)

Professor Helga Haftendorn (*Duitsland*)

Professor Ronald G. Sutherland (*Canada*)

De directeur

Directeur

Alyson J.K. Bailes (*VK*)

© SIPRI 2006

Nederlandse vertaling: Anne Vaeck – www.anthologie.be

SIPRI YEARBOOK 2006

ARMAMENTS, DISARMAMENT AND INTERNATIONAL SECURITY

Dit boekje geeft informatie over de aard van de analyses, feiten en gegevens die u kan terugvinden in de 37ste uitgave van het *SIPRI YEARBOOK*, dat een analyse bevat van de ontwikkelingen in 2005 inzake

- Veiligheid en conflicten
- Militaire uitgaven en bewapening
- Non-proliferatie, wapenbeheersing en ontwapening

Met uitgebreide bijlagen betreffende overeenkomsten inzake wapenbeheersing en ontwapening en een chronologie van gebeurtenissen in verband met veiligheid en wapenbeheersing.

Voor meer informatie kan u contact opnemen met

sipri

Internationaal Instituut voor Vredesonderzoek van Stockholm
Signalistgatan 9
SE-169 70 Solna, Zweden

Telefoon: + 46 8/655 97 00
sipri@sipri.org – www.sipri.org
Fax: + 46 8/655 97 33

**vlaams
vredesinstituut**

Uitgegeven door het **Vlaams Vredesinstituut**
Leuvenseweg 86, 1000 Brussel

vredesinstituut@vlaamsparlement.be – www.vlaamsvredesinstituut.eu

sipri